

PEN NORWAY

Türkiye Seçimleri:
İfade Özgürlüğünü
Gelecekte Ne Bekliyor?

**PEN Norveç'in Demokrat Parti (DP) Genel
Sekreteri Doç Dr. M. Serhan Yücel ile Röportajı**

Türkiye Seçimleri: İfade Özgürlüğünü Gelecekte Ne Bekliyor?

PEN Norveç olarak 2020 yılından bu yana Türkiye İddianame Projesi kapsamında Türkiye’de ifade özgürlüğü odaklı 25 ayrı iddianameyi inceledik ve Avrupa’nın farklı ülkelerinden uzman hukukçular eliyle bu iddianameler hakkında raporlar kaleme aldık. Ne yazık ki, bu çalışma iddianamelerin tamamının Türkiye’nin iç hukuku ve uluslararası hukuk kurallarına aykırı şekilde kaleme alındığını ortaya koydu.

Yine bu süre zarfında başta Gezi yargılaması olmak üzere, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformuna karşı açılan kapatma davası, Şebnem Korur Fincancı yargılaması, Pınar Selek yargılaması, Sedef Kabaş yargılaması gibi birçok duruşmada da gözlemci olarak hazır bulunduk. Gezi yargılamasının son duruşmasında gözlerimizin önünde hak savunucusu meslektaşlarımızın tutuklanmasına da şahit olduk. Gerek yerinde gözlemlerimiz gerekse Türkiye’den her gün aldığımız haberler ne yazık ki ifade ve basın özgürlüğünün sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymakta.

Türkiye’de 14 Mayıs tarihinde seçimler gerçekleşecek. Hem Cumhurbaşkanının hem de parlamentonun belirleneceği seçimler öncesi PEN Norveç olarak seçime girecek olan çok sayıda siyasi partinin temsilcisi ile röportajlar gerçekleştirerek onlarla Türkiye’de ifade ve basın özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, adil yargılanma hakkı gibi konuları konuşma fırsatı bulduk. Ve elbette yine temsil ettikleri siyasi partinin geleceğe yönelik planlarını da kendilerine sorduk.

Bu röportaj serisi kapsamında Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Başkanı Dr. Canan Kaftancıoğlu, Halkların Demokratik Partisi’nden milletvekili Av. Züleyha Gülüm, Türkiye İşçi Partisi milletvekili gazeteci Ahmet Şık ve İyi Parti Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Bahadır Erdem ile yüzyüze röportaj gerçekleştirdik. Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkan Vekili Bülent Turan, Halkların Demokratik Partisi’nin eski eş başkanı tutuklu Selahattin Demirtaş, Demokrat Parti Genel Sekreteri Serhan Yücel, Demokrasi ve Atılım Partisi Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Mustafa Yeneroğlu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Muharrem Erkek, TİP İstanbul Milletvekili adayı Zeynep Esmeray Özatalay ve Saadet Partisi Hukuk İşleri Başkanı Bülent Kaya ile ise yazılı röportajlar gerçekleştirdik.

Görüşmelerin içeriği PEN Norveç tarafından hiçbir şekilde değiştirilmemiştir, ifade edilen görüşler münferit politikacılara aittir.

Türkiye’deki bu tarihi seçimlerin herkes için temel hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesine vesile olmasını temenni ediyoruz.

*Caroline Stockford, PEN Norveç Türkiye Danışmanı
Şerife Ceren Uysal, PEN Norveç Türkiye Hukuk Danışmanı*

PEN Norveç'in Demokrat Parti (DP) Genel Sekreteri Doç Dr. M. Serhan Yücel ile Röportajı

Sosyal medya alanına ilişkin düzenlemeler, dezenformasyon yasası gibi birçok düzenleme ifade özgürlüğü hakkının sınırlandırılmasına ilişkin geniş bir alan yarattı. Yine gazeteci yargılamaları sistematik bir hal almış durumda. Siz Türkiye'de ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün durumunu nasıl görüyorsunuz?

Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü RSF'nin her yıl yayınladığı endekse göre Türkiye 2022 Yılında 180 ülke arasında 149'uncu sırada yer aldı. 2002 yılında Türkiye aynı endekse göre 96'ncı sıradaydı. Keza, Dünya Özgürlük Raporlarında da ekonomik özgürlük raporlarında da maalesef Türkiye'nin göstergeleri negatif bir seyir izliyor. Endeks ve raporlara yansıyan özgürlük alanlarının daraldığına yönelik tespitlerden daha vahim olan durum ise bunun günlük hayatta gözle görülür, kulakla duyulur ve hissedilebilir hale gelmesidir. Mesela, çocuğunun aldığı eğitimden rahatsız olmasına rağmen rahatsızlığını okul idarelerine karşı bile dile getiremeyen anne babalara şahit oluyoruz. Yaşadığımız insani bir felaket olan deprem bölgesinden yayın yapan gazetecilerin bir kısmının depremzedelerin yakınları ya da kendi insani ihtiyaçları için feryatlarını ekranlara, gazete sayfalarına yansıtamaması gibi durumların yaşandığını gördük. Marketlerde, pazar yerlerinde gıda fiyatlarındaki artıştan şikâyet etmekten, seçim anketlerinde tercihlerini söylemekten başım belaya girer diye çekinen insanları görüyor, karşılaşıyor, duyuyoruz.

Basın ve ifade özgürlüğünü sınırlayan bu korku iklimi bir günde oluşmadı. Konvansiyonel medyanın kontrol altına alınması ilk adımlardan biri oldu. Kamuoyunun yakından tanıdığı isimlerin somut suçlamalar olmaksızın gözaltı süreçleri, bu süreçlerin medyatik hale getirilmesi, sosyal medya fenomenlerine sistematik linçler, sorgu ve tutuklamalarla karşı karşıya kalması geniş kitleleri sürekli bir tedirginliğe soktu. Ancak bu ortamın başlangıç noktası ne dersenez, o da şudur; adalet ikliminin bozulması. Yani basın ve ifade özgürlüğüne vurulan pranganın ilk kilidini mahkemelerin hukuka göre karar tesis etmek yerine iktidarın ihtiyaçlarına göre karar oluşturması teşkil etti.

Endekslerdeki sıralama ya da kategorik sınıflandırmalardaki negatif seyirden daha tehlikeli olanın ben ve partim bu korkunun, endişenin yayılması, bu durumun kanıksanması, bu duruma alışılma ihtimali olduğunu düşünüyoruz.

Bu endişemizin yanı sıra umut kaynağımız ise baskı altına alınmaya çalışılan özgür basının kendini ve görüşlerini ifade edebilecek mecraları oluşturması ve bu mecraları oluşturmak için gösterdiği inanılmaz gayrettir.

Söz konusu gayret ve özgür basının sadece muhalefet açısından değil en başta iktidar açısından değerli olduğunu da ifade etmem gerekir. Bana göre basın toplum ile yönetenler arasında iki yönlü bir işlevselliğe sahiptir. Yönetenlerin karar ve uygulamalarından toplumu

“ 14 Mayıs'tan sonra Türkiye'de distopik bir dönem sona erecek, özgürlük iklimi oluşacak ve hayat herkes için yeniden başlayacak ”

haberdar ederken, toplumun beklenti ve talepleri ile toplumun gündeminden de yönetenleri haberdar eder. Siz eğer sadece atar damarın çalışmasına izin verir toplardamarı tıkarsanız kalp krizi kaçınılmazdır ve Türkiye'nin yaşadığı ekonomik krizin de yönetsel krizin de deprem bölgesinde yaşanan organizasyon krizinin de sebebi sadece pembe haberler yapan medya ve iktidarın sadece pembe haberler yapan medyadan gündemi takip etmeye ve toplumun nabzını tutmaya çalışmasıdır.

Biz 14 Mayıs'tan sonra bu tuzağa düşmeyeceğiz. Atardamarın da toplardamarın da çalışmasını sağlayacağız. Basın ve ifade özgürlüğünün yeniden tesisini de sorunun başlangıç noktası olan adalet iklimini yeniden oluşturarak sağlayacağız.

Bugün hâlâ süregelen ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü odaklı yargılamalar, karara çıkmış olanlar, uygulanmayan AİHM kararları konularında ne düşünüyorsunuz, sizce nasıl adımlar atılmalı?

“Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 46. maddesine göre Sözleşmeye taraf tüm devletler AİHM kararlarına uymaya mecburlardır. Biz Türkiye olarak bu sözleşmeye imza atarken neyi imzaladığımızı biliyorduk ve imzamızın gereğini yapmakla mükellefiz.

Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 46. maddesine göre Sözleşmeye taraf tüm devletler AİHM kararlarına uymaya mecburlardır. Biz Türkiye olarak bu sözleşmeye imza atarken neyi imzaladığımızı biliyorduk ve imzamızın gereğini yapmakla mükellefiz. Bu işin uluslararası hukuku ilgilendiren kısmı. Bizim için asıl önemli olan ülkemizin isminin Avrupa İnsan Hakları Mahkemelerinde yargılamalar sebebiyle gündeme gelmemesini sağlayacak adalet iklimini oluşturmaktır. Basın ve ifade özgürlüğü alanını genişletmektir.

Cumhurbaşkanına hakaret suçlaması da dâhil Ceza Kanunu'nda birçok düzenleme ifade özgürlüğü önünde ciddi bir engele dönüşüyor. Sizce bu konuda neler yapılmalı, neler değişmeli?

Cumhurbaşkanına hakaret suçunu düzenleyen TCK 299'a göre Erdoğan döneminde 160.000'den fazla kişiye soruşturma, 45.000'den fazla kişiye cumhurbaşkanına hakaret gerekçesiyle dava açıldı. 13.000 kişi mahkûm edildi. Hayat pahalılığının sorumlusu hükümet diyenlere bile soruşturma açılan distopik bir dönem yaşıyoruz. Depremin üzerinden bir hafta geçmeden devlet nerede diye serzenişte bulunduğu için depremzedelerin ifadeye çağrıldığı ucube bir adalet ikliminden geçiyoruz. Ancak bu kâbustan 15 Mayıs sabahı uyanacağız.

“Attığınız bir tweet nedeniyle güvenlik görevlisi kapınıza dayanamayacak bilecekler ki artık bu ülkede özgürlük var. Attığınız tweet dolayısıyla babanız ve anneniz kuşku duymayacak, bilecek ki artık bu ülkede demokrasi var.” Bu sözler ittifakımızın Cumhurbaşkanı Adayı Kılıçdaroğlu'nun sözleridir ve bu sözler distopyanın sona erip hukukun yeniden egemen olacağını ilanır.

İfade özgürlüğünün temel güvencelerinden birisi yargı mekanizması olmalyken Türkiye'deki pratiğin bu yönde olmadığı görülüyor. 2020'den bu yana yürüttüğümüz Türkiye İddianame Projesi kapsamında incelediğimiz ve hukuki rapora konu ettiğimiz 25 iddianamenin tamamında savcıların ifade özgürlüğünü koruma yükümlülüğünü yerine getirmediğini gördük. Yargı alanına ilişkin projeleriniz nelerdir? Bir kapsamlı meslek içi insan hakları eğitimi öngörüyor musunuz?

İfade özgürlüğünün kullanılmasına yönelik tehdit baskı ve risklerin azaltılması, ortadan kaldırılması amacıyla millet ittifakı olarak

ilk yapacağımız iş, adalet ikliminin yeniden oluşturulmasıdır. Bu çerçevede yargı üzerinde siyasetin nüfuzunu ve etkisini kaldırabilmek amacıyla Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun reorganizasyonu 14 Mayıs sonrası gündemimizin ilk maddelerinden biridir. Kurulu, Hâkimler Kurulu ve Savcılar Kurulu olarak iki bağımsız organ haline getireceğiz. Söz konusu kurulların oluşumunu demokratik usullere bağlayacağız ve bu kurullarda siyasiler veya onların memurları görev almayacak. Savcıların mahkemelerdeki otoritesini pekiştiren şekli unsurları ortadan kaldıracamız ve iddia makamı ile savunma makamını eşit statüye kavuşturacağız. İletişim Başkanlığı, RTÜK, Basın İlan Kurumu gibi kurumlar köklü bir revizyondan geçirilerek yeniden yapılandırılacak ve bu kurumlardaki özgürlüklere karşı şizofrenik yaklaşımların yerine kucaklayıcı bir yönetsel anlayışı ikame edeceğiz.

Ancak şunun da farkındayız hukuki ve idari tasarımlar hak ve özgürlüklerin tek başına teminatı değildir. Tasarımın başarısını belirleyen uygulamadır. Mevcut durumda basın ve ifade özgürlüğünü her ne kadar sınırlayan kanuni düzenlemeler varsa da yaşanan ihlallerin asıl kaynağı fiili uygulamadaki tasarım boyutunu aşan hukuksuzluklardır. O nedenle elbette yargı mensuplarına insan hakları eğitimi verilecek ve bunları içselleştirmeleri için gayret gösterilecek. Ancak bu yeter mi yetmez, ifade ve basın özgürlüğü başta olmak üzere tüm özgürlük alanları ile ilgili idari yetki kullanan kamu görevlilerinin tamamının özgürlüklerin kullanımı konusundaki yerleşmiş paranoya kokan davranış kalıplarının değiştirilmesi için de özel çaba sarf edilecektir.

14 Mayıs sonrasında Millet İttifakı başarılı olduğu koşulda sizce bunun ifade ve basın özgürlüğü üzerinde nasıl bir etkisi olacak?

Öncelikle ifade etmem gerekir ki, millet ittifakı olarak biz özgürlükleri sadece basın ve ifade özgürlüğü ile sınırlamıyoruz. Özgürlükleri din ve vicdan özgürlüğü ile ekonomik özgürlükler de dâhil geniş bir özgürlük alanı olarak değerlendiriyoruz. Bu özgürlükçü tavrımız politik bir tavır değil samimi ve ülkemizin geleceği açısından vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğu içindir. Çünkü özgürlüğün olmadığı bir ülkede nitelikli işgücünü de sermayeyi de tutmak mümkün değildir. Biz inancı, yaşam tarzı nedeniyle bu ülkenin hiçbir evladının yetenek ve birikiminden Türkiye'nin mahrum kalmasını istemiyoruz. Biz bu ülkenin hiçbir evladının, hiçbir insanının başörtüsüyle, saçının rengiyle, eteğinin boyuyla, bıyığının şekliyle ilgilenmiyoruz, tek tip vatandaş istemiyoruz. Biz vatandaşlarımızın ağızından çıkan sözlerle, yaşam tarzları, fikirlerini ifade biçimi ile ilgilenmiyoruz, biz vatandaşlarımızın ülkelerine katkı sağlayabileceği, yaşamaktan mutlu olacağı, huzur içinde yaşayacağı bir iklimi tesis için yapabileceklerimiz ile ilgileniyoruz. Biz herkesin özgün hali ile özgürce yaşadığı bir ülke istiyoruz. Farklılıkların zenginliğimiz olduğunu düşünüyoruz.

İfade özgürlüğünün, basın özgürlüğünün, din ve vicdan özgürlüğünün, örgütlenme özgürlüğünün, ekonomik özgürlüğün olmadığı bir ülkede teknolojik gelişimin olmayacağını, sermaye birikiminin sağlanamayacağını biliyoruz. Bilimsel gelişmenin sağlanamayacağını, bilim üretilmeyeceğini biliyoruz. Kendi ülkemizin tarihinden ve dünya tarihinden biliyoruz ki, kalkınma özgürlükler ile at başı gider. Genişleyen özgürlük alanı ekonomik aktivitelerin de genişlemesini sağlar. Bu anlamda biz netiz.

14 Mayıs'tan sonraki yol haritamız özgürlükler konusundaki

Doç Dr. M. Serhan Yücel

Serhan Yücel, Kütahyalı bir akademisyen, siyasetçi ve yazardır. Yücel, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 1987-1991 yılları arasında Anavatan Partisi Genel Merkezi'nde siyasi müşavir olarak görev yaptı. 1997'den itibaren Cumhurbaşkanlığı'nda Siyasi Tarih Danışmanlığı görevini yürüttü. 2002 yılında siyasete atılan Yücel, Doğru Yol Partisi (DYP) Genel İdare Kurulu'na seçildi ve DYP Genel Sekreterliği görevine geldi.

2018 yılında kendisi Türkiye Cumhuriyeti Tarihi alanında Doçent unvanı aldı. Mart 2022'de Yücel, Demokrat Parti (DP) Genel İdare Kurulu'na seçildi ve DP Genel Sekreterliği görevine geldi. Halen Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görevine devam etmektedir.

Doç. Dr. Serhan Yücel, Kütahyalı bir akademisyen, siyasetçi ve yazardır. Yücel, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 1987-1991 yılları arasında Anavatan Partisi Genel Merkezi'nde siyasi müşavir olarak görev yaptı. 1997'den itibaren Cumhurbaşkanlığı'nda Siyasi Tarih Danışmanlığı görevini yürüttü. 2002 yılında siyasete atılan Yücel, Doğru Yol Partisi (DYP) Genel İdare Kurulu'na seçildi ve DYP Genel Sekreterliği görevine geldi.

2018 yılında kendisi Türkiye Cumhuriyeti Tarihi alanında Doçent unvanı aldı. Mart 2022'de Yücel, Demokrat Parti (DP) Genel İdare Kurulu'na seçildi ve DP Genel Sekreterliği görevine geldi. Halen Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görevine devam etmektedir.

“ 14 Mayıs'tan sonraki yol haritamız özgürlükler konusundaki yaklaşımımızın süratle uygulamaya geçirildiği bir dönem olacak. Adalet ikliminin oluşturulması, basın ve ifade özgürlüğünü sınırlayan mevzuatın ayıklanması ile birlikte Türkiye'de iklim değişecek. ”

yaklaşımımızın süratle uygulamaya geçirildiği bir dönem olacak. Adalet ikliminin oluşturulması, basın ve ifade özgürlüğünü sınırlayan mevzuatın ayıklanması ile birlikte Türkiye'de iklim değişecek.

Değişen bu iklimden en çok tat alanlar ise biz eminiz ki bugün muhalefete muhalefet eden güdümlü basın ile iktidara eklenmiş aydınlar, STK'lar, kanaat önderleri ile çeşitli korku ve endişeleri nedeniyle vicdani rahatsızlıklarına rağmen haksızlıklar, yolsuzluklar, yokluklar karşısında sözlerini yutkunmak zorunda kalan vatandaşlarımız olacak. Soruşturma, gözaltı ve tutuklanma riskine rağmen fikirlerini söylemekten ve haberlerini yapmaktan çekinmeyen aydınlar ve gazeteciler, kapatılma, yayın durdurma, para cezası risklerine rağmen geri adım atmayan vatandaşlarımız, medya kuruluşlarımız, gazetecilerimiz, STK'larımız için 14 Mayıs'tan sonra değişim sadece risklerin ve tehditlerin ortadan kalkması olacak. Onlar yine haz aldıkları basın ve ifade özgürlüğünü bu kez serbest bir ortamda kullanmaya başlayacaklar. Asıl değişimi asıl özgürlüğü kullanma hazzını bugün susan ya da susmak zorunda kalanlar tadacak, yaşayacak. Masa başı ya da sipariş haber yerine gerçek haberi yapmanın yıllar sonra vicdani rahatlığını bugün susanlar yaşayacak. Doğruların yanında olmanın verdiği huzurla gece yatağa başlarını daha rahat koyacaklar. Derdini anlatmak için mikrofona iki kelime söylemek isteyen vatandaşın sesini kısmak zorunda kalmamanın ve sokağın gündemini kamuoyuna taşımanın verdiği hazzı yaşayacaklar. Kimseye iftira atmamanın, yalan haber yapmamanın verdiği huzuru tadacaklar. Korkularından, çekingenliklerinden kurtulacaklar, esiri oldukları distopyadan kurtulacaklar. Yani sözün özü, 14 Mayıs'tan sonra Türkiye'de distopik bir dönem sona erecek, özgürlük iklimi oluşacak ve hayat herkes için yeniden başlayacak.■